

werkblad Hunebedbouwers

Hunebedden zijn de oudste monumenten van ons land. Er zijn er nog 54 over, en bijna allemaal liggen ze in Drenthe. Het volk dat de hunebedden gebouwd heeft, noemen we de *hunebedbouwers*. Zij leefden tussen 3400 en 2850 voor Christus. De hogere delen van Drenthe waren toen bedekt met uitgestrekte eiken- en lindebossen, de lagere delen met moeras en moerasbos. De cultuur van de hunebedbouwers heet de *trechter-bekercultuur*, naar de trechtervormige potten die in de hunebedden gevonden zijn.

Een hunebed bestaat uit twee rijen rechtopstaande draagstenen, waarop enorme dekstenen liggen. De hunebedbouwers hadden de gaten tussen die stenen dichtgestopt met leem en keitjes en het hunebed afgedekt met grond. Je zag dus geen hoop stenen, zoals nu, maar een heuvel. In Nederland is de grond allang weggegraven en zijn ook de keitjes weggehaald, maar in Duitsland vind je hunebedden die nog wel intact zijn.

Hunebedden zou je overdekte begraafplaatsen kunnen noemen. In sommige zijn wel een paar honderd doden bijgezet! Maar je zult er geen skeletten meer aantreffen, want het bot is in de loop der eeuwen helemaal verteerd. Wel hebben archeologen in de hunebedden potten, wapens, sieraden en stenen werktuigen gevonden.

Al gingen de hunebedbouwers nog vaak op jacht, zij waren in de eerste plaats boeren. Hun nederzettingen moeten uit een paar boerderijen hebben bestaan. In Nederland zijn hiervan geen sporen teruggevonden, maar weer wel in Duitsland. Het skelet van een hunebedbouwershuis bestond uit stevige boomstammen. Het dak was van riet en de wanden waren van gevlochten twijgen.

Vroeger werd wel gedacht dat de hunebedden door reuzen waren gebouwd. Want, zo dacht men, mensen waren immers niet sterk genoeg om zulke kolossale granieten stenen op elkaar te stapelen. Het schijnt echter dat je niet eens zo heel veel mensen nodig hebt om een hunebed te kunnen bouwen. Probeer het maar eens! 😊

Vragen & Opdrachten

Gebruik zo nodig een atlas en een woordenboek.

Voor de laatste opdracht heb je nodig: ca. 8 kiezelstenen, (plastic) maatbeker en een beetje water.

1. Wanneer leefden de hunebedbouwers?

- Ongeveer 3000 jaar geleden, in de bronstijd.
- Ongeveer 3000 jaar geleden, in de steentijd.
- Ongeveer 5000 jaar geleden, in de bronstijd.
- Ongeveer 5000 jaar geleden, in de steentijd.

2. Zet in chronologische volgorde:

bandkeramiekers, Germanen, hunebedbouwers, rendierjagers.

- 1
- 2
- 3
- 4

3. Wat is waar?

De hunebedbouwers ...

- waren rendierjagers.
- leefden vooral van de jacht.
- waren een soort cowboys.
- leefden vooral van de landbouw.

4. Wat is waar?

De hunebedbouwers ...

- sliepen in hunebedden.
- begroeven hun hoofdman in een hunebed.
- zetten hun doden bij in een hunebed.
- bewaarden hun jachtbuit in een hunebed, want daarin bleef het vlees langer goed.

5. De hunebedden zijn onderzocht door archeologen.

Een *archeoloog* onderzoekt de sporen die de mensen ooit hebben achtergelaten. Vaak gaat het om resten van bewoning in de grond.

a. Hoe noem je de wetenschap waarmee een archeoloog zich bezighoudt?

.....

b. Hoe noem je een archeologisch onderzoek? (Het is een gewoon Nederlands woord!)

.....

6. Topodetective

Vrijwel alle Nederlandse hunebedden liggen in de provincie Drenthe. De meeste liggen op een lage heuvelrug, die ongeveer van zuid naar noord loopt. In de naam van de heuvelrug zit zowel de naam van een dier als de naam van een lichaamsdeel.

a. Hoe heet de heuvelrug?

.....

b. Tussen welke twee steden ligt de heuvelrug?

- Assen en Emmen
- Assen en Groningen
- Emmen en Groningen

7. In de tijd van de hunebedbouwers was Drenthe bedekt met ...

- loofbossen
- dennenbossen
- zandverstuivingen
- heidevelden

8. 'Keiologie'

Er zijn wel heuvels in Drenthe, maar geen bergen en rotsen. Hoe kwamen de hunebedbouwers toch aan die enorme stenen?

- Het zijn zwerfstenen die in de ijstijd door gletsjers hier zijn gekomen.
- De hunebedbouwers bakten de stenen van Groninger klei.
- De hunebedbouwers haalden de stenen uit de Ardennen.
- De hunebedbouwers haalden de stenen uit Scandinavië.

9. IJzerbrein

De grote stenen van een hunebed wegen een paar ton. Maar de zwaarste hunebedsteen van Nederland weegt wel 23 ton! Hoeveel kilo is dat?

.....

10. De Taalmakerij: de pannenkoekregel

De *pannenkoekregel* zegt dat je in een samenstelling een tussen-n schrijft als het eerste deel een woord is dat alleen een meervoud heeft dat eindigt op *-en*. Daarom schrijf je *pannennkoek*, want het eerste deel (het woord *pan*) heeft alleen een meervoud op *-en* (namelijk *pannen*).

a. Wat is het meervoud van *eik* en wat is het meervoud van *linde*?

.....

b. In de tijd van de hunebedbouwers was Drenthe bedekt met uitgestrekte ...

- eikebossen en lindebossen
- eikennbossen en lindebossen
- eikebossen en lindennbossen
- eikennbossen en lindennbossen

11. Extra: Laat je kersenpit kraken!

De hunebedbouwers hadden natuurlijk geen kraanwagens. Hoe zouden ze die grote, zware stenen hebben vervoerd en opgestapeld?

.....
.....
.....
.....
.....

12. Extra: IJzerbrein, wat is het volume van een hunebed?

Het volume van een baksteen bereken je eenvoudig: *lengte x breedte x hoogte*. Maar hoe bepaal je het volume van een onregelmatig ding als een kei, van een stel keien, van een hunebed? Dat doe je met behulp van de *onderdorpelmethode*. Daar gaan we:

Je hebt nodig: een hunebed, een kraanwagen en een zwembad.

Pak je kraanwagen en kieper de keien een voor een in een zwembad.

STOP!!! Je overtreedt de Monumentenwet!!!

We doen het anders:

Vervang het hunebed door ongeveer 8 kiezelstenen (je 'mini-hunebed'), het zwembad door een maatbeker en de kraanwagen door je handen.

Vul de maatbeker precies voor de helft met water.

Noteer hieronder hoeveel kubieke centimeter (cm^3) water er in je maatbeker zit, m.a.w. wat de inhoud is.

 Zorg dat je op ooghoogte afleest, anders maak je makkelijk een afleesfout.

Inhoud A = cm^3

Doe de kiezelstenen een voor een in de maatbeker (voorzichtig, zodat er geen water over de rand spat). Noteer hieronder weer het waterpeil.

Inhoud B = cm^3

Het volume van je mini-hunebed bepaal je door:

Inhoud B – Inhoud A = cm^3 – cm^3 = **cm^3**

De antwoorden vind je hier: <http://www.surfspin.nl/kei.html>.